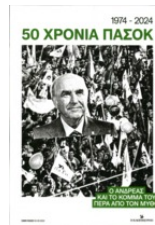

1. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ Η ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟΣ;

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ_ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ημ. Έκδοσης: . . .01/09/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .01/09/2024

Σελίδα: 30

28

50 ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΣΟΚ

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ δεν έφερε από τον αμερικανικό φιλελεύθερο λαϊκισμό τα πλατιά χαμόγελα των πολιτευτών του. Στις ομιλίες ήταν πάντοτε συνοφρυωμένος, σχεδόν θυμωμένος, σαν τους πολιτικούς οραματιστές των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα. Έδειχνε έτσι στους οπαδούς του ότι ήταν αποφασισμένος να εξουδετερώσει μαζί τους τους ορατούς κοινούς εχθρούς. Τίποτα άλλωστε δεν συνδέει τον αρχηγό με τους οπαδούς του περισσότερο από την εντύπωση της συνεργασίας. Παράλληλα κρατούσε απόσταση από κάθε υψηλή έκφραση των τεχνών και προτιμούσε τη λαϊκή κουλτούρα, ίσως για να κατανοεί καλύτερα τους λαϊκούς ψηφοφόρους. Τους διανοούμενους μπορούσε να τους κερδίσει με τις σημαντικές αναλυτικές του ικανότητες.

Σε κάποιο βαθύτερο σημείο της ψυχοσύνθεσής του έμοιαζε με τους πρώτους επαναστάτες και τους συνδικαλιστές των αρχών του 20ού αιώνα. Είχε τον τρόπο του να κρύβει και να λησμονεί τα προσωπικά του τραύματα. Όμως δεν τον λησμονούσαν αυτά. Η σχέση του με το μέλλον τελείωνε με τη φροντίδα του για την επόμενη μέρα. Ήταν έτσι παγιδευμένος σε ένα παρόν χωρίς προοπτική διαφυγής. Αγαπούσε τις

γυναίκες, είτε σαν θεότιπες τροφούς είτε ακολουθώντας το αντρικό πρότυπο που ξεσήκωσε από το πατρικό παράδειγμα.

Ο Ανδρέας απευθύνθηκε στους μη «προνομιούχους» (όπως τους ονόμασε), δηλαδή στους ναυαγούς της κοινωνικής ανέλιξης, στους αποσυνάγωγους του πολιτικού βίου και σε όσους, ανεξάρτητα από αντικειμενικούς όρους, θεωρούσαν ότι είχαν αδικηθεί από το σύστημα. Ο συνολικός αριθμός των μη προνομιούχων δεν ήταν ευκαταφρόνητος και εξασφάλισε στο ΠΑΣΟΚ αλλεπάλληλες εκλογικές επιτυχίες. Έτσι, ο καθηλωμένος μικρομεσαίος έγινε το πρότυπο που ευαγγελιζόταν ο Ανδρέας. Η κατάργηση των πρότυπων δημοσίων σχολείων και ο πόλεμος εναντίον της αριστείας και των επίλεκτων ενοχοποίησαν την αξιοκρατία σε κάθε βαθμίδα της δημόσιας διοίκησης. Ο κανόνας αυτός είχε επίδραση και στο αντιπροσωπευτικό σύστημα, ώστε η πολιτική να έλκει ως επί το πλείστον τους ανεπάγγελτους, ανθρώπους του θεάματος και φοιτητές που έκαναν πολιτική πολυετή καριέρα στα ΑΕΙ ως κομματικοί εκπρόσωποι.

Ο δημιουργός του ελληνικού λαϊκισμού υπήρξε ο ίδιος γόνος επώνυμης οικογένειας, μαθητής

Η ψυχοσύνθεση του Ανδρέα θύμιζε τους συνδικαλιστές των αρχών του 20ού αιώνα. Φάνηκε όμως στην πορεία να εκμεταλλεύτηκε μια προνεωτερική ανάγκη για ισχυρούς ηγέτες.

Του **ΓΑΝΟΥ ΒΕΡΕΜΗ**

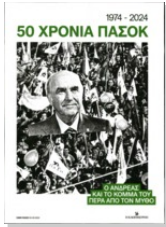
Επαναστάτης ή ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟΣ;

1. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ Η ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟΣ;

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ_ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ημ. Έκδοσης: . . .01/09/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .01/09/2024

Σελίδα: 31

Το ψυχογράφημα

29

του Κολλεγίου Αθηνών, απόφοιτος του Harvard και καθηγητής στο Berkeley. Η εκλογική του συνταγή ενέπνευσε και άλλα κόμματα ώστε η επιλογή συνεργατών με κριτήριο την αφοσίωση να γίνει έκτοτε κανόνας στον κομματικό βίο.

Ο Ανδρέας κατάλαβε όσο κανένας προηγούμενος πολιτικός την παθογένεια της ελληνικής κοινωνίας, για να την καταστήσει σύμμαχο στην πορεία του προς την κατάκτηση και τη διαχείριση της εξουσίας. Η κατακερματισμένη μας κοινωνία βρισκόταν πάντοτε σε αναζήτηση ισχυρών ηγετών, οι οποίοι μπορούν να προσφέρουν εξυπηρετήσεις επωφελείς σε όποιους τις εξασφαλίζουν. Το προνεωτερικό αυτό σχήμα υπήρξε και αντικείμενο των αυτοσχεδιασμών του Ανδρέα. Με την έννοια αυτή, ο Ανδρέας υπήρξε ένας σημαντικός συντηρητικός πολιτικός, ο οποίος προσέφερε τον λαϊκίστικο εξισωτισμό ως εναλλακτική λύση έναντι του εξισωτικού εκουυχρονισμού.

Οι μεταμορφώσεις του κόμματος που ίδρυσε, του ΠΑΣΟΚ, πέρασαν από τις ακόλουθες φάσεις: Πρώτον, την αναθεωρητική των παραδοσιακών αντιθέσεων ανάμεσα σε συντηρητικούς και φιλελευθέρους, περίοδο κατά την οποία ο Ανδρέας χαρακτήριζε τις πολιτικές δυνάμεις σε δεξιές και

αριστερές, στο κατεστημένο και τους αντιπάλους του. Η μεταμόρφωση της θεσμικής κοινωνίας θα γινόταν πραγματικότητα με τον τρίτο δρόμο προς τον σοσιαλισμό.

Δεύτερον, μετά την εκλογική νίκη του 1981, όταν ο ριζοσπαστισμός του κινήματος υποχώρησε και εγκαταλείφθηκαν οι υποσχέσεις απομάκρυνσης από το ΝΑΤΟ και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ο Ανδρέας εξακολουθούσε ωστόσο να είναι επιθετικός στην αντιμετώπιση της Δεξιάς, ώσπου να κερδίσει τις εκλογές του 1985.

Τρίτον, η περίοδος 1985-89, κατά την οποία σημειώθηκε αδιέξοδο ανάμεσα στον λεκτικό ριζοσπαστισμό του γένη και στον προσωπικό του βίο. Η προσαγωγή του σε δίκη κατέληξε στην κατάπλειοψηφία αθώωσή του.

Τέταρτον, η τελευταία θητεία του Ανδρέα Παπανδρέου, η οποία χαρακτηρίζεται από οριστική στροφή στον πραγματισμό και στη σοσιαλδημοκρατία. Η κατάρρευση της βεβαρυμένης ήδη υγείας του οδηγεί το ΠΑΣΟΚ να εκλέξει διάδοχο του τον αντίποδά του Κώστα Σημίτη.*

* Ο Θάνος Βερέμης είναι ομότιμος καθηγητής ΕΚΠΑ.

Βιβλιόριο του «καθηγητή πανεπιστημίου» Ανδρέα Παπανδρέου, από την προδικτατορική περίοδο. Ο δημιουργός του ελληνικού λαϊκισμού υπήρξε ο ίδιος γόνος επώνυμης οικογένειας, μαθητής του Κολλεγίου Αθηνών, απόφοιτος του Harvard και καθηγητής στο Berkeley.

